Hacettepe Üniversitesi

Hizmet İçi Eğitim Programı

Daha ileriye... En İyiye...

TÜRKÇE YAZIM KURALLARI

50. yıl HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

www.hacettepe.edu.tr

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN
Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇELİK
HÜ Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

NEDEN TÜRKÇE YAZIM KURALLARI DERSİ?

- Yazılarımız anlatım yeteneğimizin, dili kullanma becerimizin ve bilgi düzeyimizin görünür yüzüdür.
- Dilekçelerimiz, yokluğumuzda dileklerimizi, sorunumuzu yetkili makamlara arz edecek, aktaracak aracılardır.
- Resmî yazılarımız da kurumumuzun taleplerini, görüşlerini ve kurumumuzdan istenilenleri ilgili makamlara sunan belgelerdir.

Bütün bunlar dilekçelerde, resmî yazılarda kullanılacak dilin, tercih edilecek sözcüklerin, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine gösterilecek özenin önemini ortaya koyar.

NEDEN TÜRKÇE YAZIM KURALLARI DERSİ?

- Yazılanların hiçbir yanlış anlaşılmaya ve farklı yorumlamalara fırsat vermeden açık ve doğru bir biçimde ifade edilmesi gerekir.
- Bir yazıyı okuyanlar farklı anlamlar çıkarabiliyorsa o yazı, anlatım ilkelerine ve dil bilgisi kurallarına uyulmadan yazılmış demektir.
- Yazıda doğru iletişimin sağlanması için kısa cümleler kurulması ve açık ifadeler kullanılması; maksadın gerçekleşmesini sağlayacak doğru sözcüklerin seçilmesi, bu sözcüklerin ve bağlaçların, eklerin kurallı bir biçimde yazılması gerekir.

- Yazıya konu olan yazı özetlenmiştir. Özet uzun tutulmuştur.
- Ekte bir rapor hâlinde sunulacak görüşlerin yer aldığı paragraflar üst yazıya dâhil edilmiştir.
- Uzun paragraf cümleleri arasında özne-yüklem uyumsuzluğu, ortak yükleme bağlanamama sorunları vardır.
- Uzun cümleler kurulmuş, basit cümleler yerine birleşik, karmaşık birleşik cümlelere yer verilmiştir. Bu durumda da cümle düşüklükleri görülmektedir.
- Resmî yazışma kurallarına aykırı yazım biçimleri (konu, başlık, gövde bölümleri) vardır.
- Yazı, gereğinden uzundur.

Dersimizin adı "Türkçe Yazım Kuralları" olarak belirlendiği, ayrıca Resmî Yazışma Yönetmeliği dersi de bulunduğu için yazım kuralları üzerinde duracağız. Dersimizin kapsamını

- Sözcüklerin yazımı,
- Eklerin yazımı,
- Bağlaçların yazımı,
- Noktalama işaretleri

konuları oluşturmaktadır.

- Hangi sözcükler neden yanlış yazılır?

GELİRLER VE MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GELİRLER VE MUH**E**SEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

DOLMABAHÇE SARAYI

MUAYENE SALONU **MUAYEDE SALONU**

METAL SALON **MEDHAL SALONU**

- Eğitim eksikliği,
- Bilgisizlik,
- İlgisizlik: Sözlüğe, Yazım Kılavuzu'na bakmamak,
- Bilinmeyen sözleri halk etimolojisi yoluyla daha yaygın bilinen bir söze yakıştırmak:

gardolap-***gardırop***, *aşortman*-***eşofman***, *kamelya*-***kameriye***

döküman, **doküman**

dökümantasyon, **dokümantasyon**

sekreterya, **sekretarya**

yönetmenlik, **yönetmelik**

muhattap, **muhatap**

harfiyat, **hafriyat**

kornej ~ korneş ~ kornij, **korniş Fransızca corniche**

sezeryen, **sezaryan**

mütevazi, **mütevazı**

konjüktür ~ konjoktür, **konjonktür Fr. conjoncture. Geçerli durum.**

makina , **makine (meyva değil meyve)**

yalnış

yanlız

yanlış

yalnız

<yanıl-ış

<yalın+ız

- Yazımı en çok karıştırılan, yanlış yazılan sözler hangileridir?

  Türkçe kökenli sözlerin yazımında yanlış yapma olasılığı düşüktür. En sık yapılan yanlışlar Türkçenin ses özelliklerine aykırı olan alıntı sözlerin yazılışında görülmektedir. Bunda alıntı sözleri Türkçenin ses özelliklerine uygun duruma getirme eğilimi güçlüdür. Halk dilinde çok farklı biçimlerin görülmesinin nedeni de budur.

Trakya Çiftçisi Alarım da!
Buğday da 'VİRÜS' Salgını

Ellere Günaydın
Bize Alarım.
Çok
Zalımsın Be Hayat...

FOTOKOPİ ÇEKİLİR
ÇIKTI ALINIR
DİSKET CD
BULUNUR
CD-DİSKETE
KAYIT YAPILIR
ÇAY-NESCAFE
MEŞRUBAT
GÖZLEME-KÖFTE
YAPILIR
V A Y L İ S VARDIR

ELİF İNTERNET

NOKIA
3310--3510--3100
3120--3220--5210
KIZILÖTESİ VE
BÜLÜTÜTLÜ
SİEMENS
MOTOROLA
TELEFONLARA

poğaça

egzoz

YANLIŞ	DOĞRU
kurdela kordela kurdale kordale	kurdele
eşkiya	eşkıya
gurup (*öbek* anlamında)	grup
ateşe	ataşe
ihracaat	ihracat
mütala	mütalaa
ropörtaj röpörtaj	röportaj
rapörtor	raportör

herkez	herkes
şofor şöför şöfor	şoför
dinazor	dinozor
süpriz	sürpriz
münübüs	minibüs
kontür kontur	kontör
karekter	karakter
ötenazi	ötanazi
şarz	şarj

Yazılışını kesin olarak bilmediğiniz sözcükleri yazmadan önce **Yazım Kılavuzu**'na, anlamından emin olmadığınız sözcükleri de kullanmadan önce **Türkçe Sözlük**'e bakınız.

http://tdk.gov.tr

TÜRKÇENİN

SES ÖZELLİKLERİ

SESLER VE SES UYUMLARI

- Türkçe, ses uyumlarına sahip bir dildir. Ekler bu uyuma göre getirilir.
- Türkçede sesler **ünlüler** ve **ünsüzler** olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

UZUN ÜNLÜ

- Kökeni Türkçe olan kelimelerde uzun ünlü yoktur.
- Uzun ünlü, yabancı dillerden Türkçeye giren kelimelerde görülür.

Son ünlüleri kalın sıradan olmasına karşın incelik özelliği gösteren bazı alıntı kelimeler ince ünlülü ekler alır:

alkol / alkolü
hakikat / hakikati
helak / helakimiz
kabul / kabulü
kontrol / kontrolü
protokol / protokolü
saat / saate
sadakat / sadakatten

Kökeni Türkçe olan kelimelerin sonunda ***b, c, d, g*** ünsüzleri bulunmaz.

- Ancak, anlam farkını belirtmek üzere ***ad, od, sac*** gibi birkaç kelimenin yazılışında buna uyulmaz:

ad (isim), *at* (binek hayvanı); *od* (ateş), *ot* (bitki); *sac* (yassı demir), *saç* (kıl)

Bazı alıntı kelimelerde ötümlüleşme (yumuşama) olmaz:

cumhuriyet / cumhuriyete
sepet / sepeti
tank / tankı
bank / bankı

ahlak / ahlakın (ahla:kın)
evrak / evrakı (evra:kı)
hukuk / hukukun (huku:kun)
ittifak / ittifaka (ittifa:ka)
teşvik / teşviki (teşvi:ki)

Tek heceli kelimelerin sonunda bulunan ***p, ç, t, k*** ünsüzleri ise iki ünlü arasında çoğunlukla ötümlüleşmeden (yumuşamadan) korunur:

ak / akı
at / atı
et / eti
göç / göçü
kaç / kaçıncı
kök / kökü
saç / saçı
suç / suçu
süt / sütü

- Ancak, tek heceli olduğu hâlde sonundaki ünsüzü ötümlüleşen (tonlulaşan) kelimeler de vardır:

  but / budu

  dip / dibi

  gök / göğü

  kap / kabı

  kurt / kurdu

  uç / ucu

  yurt / yurdu

- Dilimizde ötümsüz (sert) ünsüzle biten kelimelere gelen ekler ötümsüz ünsüzle başlar:

aç-tı, aş-çı, bak-tım, bas-kı, çiçek-ten, düş-kün, geç-tim, ipek-çi, seç-kin, seç-ti, süt-çü

BAĞLAÇLARIN VE EKLERİN YAZILIŞI

Bağlaç Olan *da, de*'nin Yazılışı

- Bağlaç olan ***da, de*** ayrı yazılır:

Kuşçu amca!
Bizim kuşumuz da var,
Ağacımız da.
Sen bize bulut ver sade
Yüz paralık.

(O. Rıfat-O. Veli)

- Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar:

Benim heykellerim de benimle kımıldar.

(Ö. Asaf)

Urumelihisarı'na oturmuşum;
Oturmuş da bir türkü tutturmuşum:

(O. Veli)

Ayrı yazılan ***da, de*** hiçbir zaman ***ta, te*** biçiminde yazılmaz.

Suların durulduğu bir saat olsun:
Gör denizin güzelliğini!
*Hele mehta**p da** varsa!*
Üstünde at koşturacağın gelir.

(Cahit Sıtkı)

Ya sözüyle birlikte kullanılan **da** mutlaka ayrı yazılır (ya da).

En uzun boynun bu senin dayanmaya
***ya da** umudu kesmemeye*

(Cemal Süreya)

Da, de bağlacının bulunma durumu eki olan ***-da, -de, -ta, -te*** ile hiçbir ilgisi yoktur.

Bulunma durumu eki getirildiği kelimeye bitişik yazılır:

*Yurt**ta** sulh, cihan**da** sulh.*

(Mustafa Kemal Atatürk)

ARTIK BAKIŞARAKDA ANLAŞABİLİYORUZ...
DAHİ ANLAMINDAKİ DE AYRI BAKILIR!
DÖVERİM SENİ YEMİNLE!

İpucu:

Bağlacı, +*da* / +*de* ekinden ayırmak için önce anlamına bakılmalıdır. *da, de* bağlacı *dahi, bile* anlamlarında kullanılır.

Bu bağlaç kaldırıldığı zaman cümlede bozukluk meydana gelmez.

Dikkat:

Kesme işareti kullanmak, *da / de* bağlacını ayrı yazmak anlamına gelmez.

olupta olup ta	**olup da**
yada	**ya da**
seninde	**senin de**
Ahmet te **(geldi)**	**Ahmet de (geldi)**
Kitap Ahmet'dedir.	**Kitap Ahmet'tedir.**

da

Sağlık Bakanı da Antalya'ya geldi.

de

Depremde köprüler de zarar gördü.

de

~~Deprem köprüler de zarar gördü.~~

Depremde köprüler de zarar gördü.

Depremde köprüler zarar gördü.

de

Tekrar edelim:

-Yabancı kökenli kelimelerin yazılışları üzerinde durduk.

-Bağlaç olan da, de

-Bulunma hali eki olan

-da, -de, -ta, -te üzerinde durduk.

İkisi birbirinden farklıdır.

UNUTMA! (2 yolu var)

-Bağlaç olan da, de yerine
dahi, bile, ve kelimelerini koy,
anlamlıysa bağlaç olan da de olur
ve ayrı yazılır.
Veya
da, de 'yi cümleden çıkardığında
cümlenin genel anlamı bozulmuyorsa
da, de yine bağlaçtır ve ayrı yazılacaktır.

Örnek verelim ve bu işi bitirelim:

Güç **de** olsa sorunu çözdü.

Sen **de** biliyorsun ki ben haklıyım.

Biz **de** hakkımızı arayalım.

NOT: Bağlacın ta, te şekli olmaz, bulunma halinin olur.

~~Sen te gel.~~

~~Biz te gidelim.~~

UNUTMA!

«ya da» ayrı yazılır,
çünkü da bağlaçtır.

«ya da»; veya, yahut anlamındadır.
«yada»; bir taş adıdır.

1. Sen ya da ben farketmez.
(Dün ~~yada~~ ondan önceki gün gelmeliydi)
2. Sen Yada Taşı'nın hikayesini okudun mu?.

Bulunma hali eki olan,
-da, -de, -ta, -te'ye örnek:

Arada bir bana uğra ki ben de sana uğrayayım.
(bulunma hali) (bağlaç)

O da bir gün İstanbul'da, Balat'ta olacak.
(bağlaç) (bulunma hali)

Bağlaç Olan *ki*'nin Yazılışı

Bağlaç olan *ki* ayrı yazılır.

*Sandım **ki** zühre yıldızı*
Şavkı beni yaktı geçti

(İzzetî)

Aitlik eki olan –ki, bitişik yazılır.

-ki'yi attığımızda anlam bozuluyorsa,

-ki bitişiktir ve aitlik ekidir.

- Onda<u>ki</u> gizemi bir türlü çözemedim.
- ~~Onda gizemi bir türlü çözemedim~~.

ki'yi attığımızda anlam bozulmuyorsa,

ki ayrı yazılır bağlaçtır.

- Günler var ki yemek yememişti.
- Günler var yemek yememişti.

Örnekler:

Sendeki kaşlar bende de olaydı vay!

Akşamki olayın etkisindeyim.

Yaptıkların sonraki günlerde ayağına dolaşacak.

Öyle güzel sesi vardı ki büyülendim.

Rektör konuşacak mı ki?

Sen ki koşuyorsun heyhat!

- *Ki* bağlacı, kalıplamış ifadelerde de ayrı yazılır:

- Ne yazık ki
- Tabiî ki
- Muhakkak ki
- Elbette ki
- Öyle ki
- İyi ki
- Kaldı ki
- Belli ki
- Yeter ki

- *Ki* bağlacı, sadece birkaç örnekte kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır:

belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki

Bağlaç Olan *ne ... ne ...*'nin Yazılışı

- Bu bağlacın kullanıldığı cümlelerde fiil olumlu olmalıdır:

Ne bahçede çiçek kalmış ne o eski umutlar...

(ikisinin arasında virgül kullanılmaz, dikkat!)

Bu ne acayip bilmece!
*Ne **gündüz** biter ne **gece.***
Kime söyleriz derdimizi;
*Ne **hekim** anlar ne **hoca.***

Orhan Veli

Soru Eki *mı, mi, mu, mü*'nün Yazılışı

- Bu ek gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar:

- *Kaldı mı?*
- *Sen de mi geldin?*
- *Olur mu?*
- *İnsanlık öldü mü?*

- Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır:

*yola bir düşüldü **mü** ömür boyunca gidilir*

(A. İlhan)

Mastar Eklerinin Yazılışı

- *-mak, -mek* ile biten mastarlardan sonra *-a, -e, -ı, -i* eklerinden biri geldiğinde araya *y* ünsüzü girer:

kazanmak-a > kazanma-y-a
aldanmak-ı > aldanma-y-ı
sevmek-e > sevme-y-e,
görmek-i > görme-y-i

İle'nin yazılışı:

- Ünlüyle biten kelimeye ile gelirse, araya –y- girer, i düşer:

sürü ile (sürüyle)

hakkı ile (hakkıyla)

dolayısı ile (dolayısıyla)

itibarı ile (itibarıyla)

- Ünsüzle biten kelimeye ile gelirse, başındaki i düşer:

arkadaş ile (arkadaşla)

bedel ile (bedelle)

Pekiştirmeli Sıfatların Yazılışı

- Pekiştirmeli sıfatlar bitişik yazılır:

apaçık, apak, büsbütün, çepeçevre, dümdüz, düpedüz, gömgök, güpegündüz, kapkara, paramparça, sapasağlam, sapsarı, sırsıklam, sırılsıklam, sipsivri

Yemyeşil bir ay gökte dağılıyordu.

A. İlhan

Mavi, masmavi bir ışık ortasında yüzmekteyim.

A. H. Tanpınar

Gün doğmadan,
deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.

O. Veli

SAYILARIN YAZILIŞI

Sayılar metin içerisinde yazıyla yazılır:

bin yıldan beri
dört kardeş
haftanın beşinci günü

üç ayda bir
yüz soru
İki hafta sonra
üçüncü sınıf

Yaş otuz beş, yolun yarısı eder.

Cahit Sıtkı

Bir kayadan duman duman
On yedi metre atlayan
Dağ kokusuyla yüklü su

M. S. Sutüven

- Buna karşılık saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır:

17.30'da, 11.00'de, 1.500.000 lira,
25 kilogram, 150 kilometre,
15 metre kumaş, 1.250.000 kişi,
%25, %50

- Birden fazla kelimeden oluşan sayılar ayrı yazılır:

İki yüz tane sıra var.
Üç yüz altmış altı gün bekledim seni.
Beş bin dört yüz elli kupon dağıttık.
On dokuz gün sonra geleceğim.

- Para ile ilgili işlem ve çek, senet vb. ticari belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır:

650,35 (altıyüzelliTL, otuzbeşKr)

- Beş ve beşten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur:

326.197

49.750.812

28.434.250.310.500

- Sayılarda kesirler virgül ile ayrılır:

15,2 (15 tam, onda 2)
5,26 (5 tam, yüzde 26)

Sıra sayıları ekle gösterildiğinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz:

8.'inci değil 8'inci /8./sekizinci

2.'nci değil 2'nci /2./ikinci

- Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir:

2'şer değil ikişer

9'ar değil dokuzar

100'er değil yüzer

BÜYÜK HARFLERİN KULLANILDIĞI YERLER

A)
Cümle büyük harfle başlar:

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir. ***(Atatürk)***

- Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti konur:

Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

(Nurullah Ataç)

- Ancak iki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz:

Bir zamanlar -bu zamanlar çok da uzak değildir, bundan on, on iki yıl önce- Türk saltanatının maddi sınırları uçsuz bucaksız denilecek kadar genişti.

Yakup Kadri

- İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar:

Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir.

(Cenap Şahabettin)

B)
Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi adlarıyla soyadlar büyük harfle başlar:

Mustafa Kemal Atatürk, Ahmet Haşim, Tevfik Fikret, Orhan Veli Kanık, Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman), *Demirtaş* (Ziya Gökalp), *Tarhan* (Ömer Seyfettin),

2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları büyük harfle başlar:

Kaymakam Erol Bey, Sayın Prof. Dr. Hasan Eren, Hamdi Bey, Mustafa Efendi, Zeynep Hanım, Bay Ali Çiçekçi, Doktor Behçet Uz, Mareşal Fevzi Çakmak, Yüzbaşı Cengiz Topel, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Genç Osman, Deli İbrahim, Avcı Mehmet, Nişancı Mehmet Paşa, Deli Petro

- Akrabalık bildiren kelimeler büyük harfle başlamaz:

Tülay ablama gittim.

Ayşe teyze, Fatma nine, Kemal dayı, Saim amca, Ali enişte düğündelerdi.

- Ancak akrabalık bildiren kelimeler başa geldiğinde lakap yerine kullanıldığı için büyük harfle başlar:

Nene Hatun, Baba Gündüz, Baba Hakkı, Dayı Kemal, Hala Sultan

- Bazı tarihî veya destansı kişilerde akrabalık bildiren kelimeler sonda olduğu hâlde unvan değeri kazandığı ve özel ada dâhil olduğu için ilk harfi büyük harfle yazılır:

Sultan Ana'nın kerametleri pek meşhurdur.

Gül Baba, Susuz Dede, Adile Hala, Gülsüm Bacı velilerdendir.

- Resmî yazılarda saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler de büyük harfle başlar:
- *Sayın Bakan,*
- *Sayın Başkan,*
- *Sayın Rektör,*
- *Sayın Vali,*

- Hitap kelimeleri büyük harfle başlar:

- *Sevgili Kardeşim,*
- *Aziz Dostum,*
- *Değerli Hocam,*

Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar:

Türk, Alman, İngiliz, Rus, Arap, Japon; Oğuz, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar; Karakeçili, Hacımusalı

5. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar:

Türkçe, Almanca, İngilizce, Rusça; Oğuzca, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe

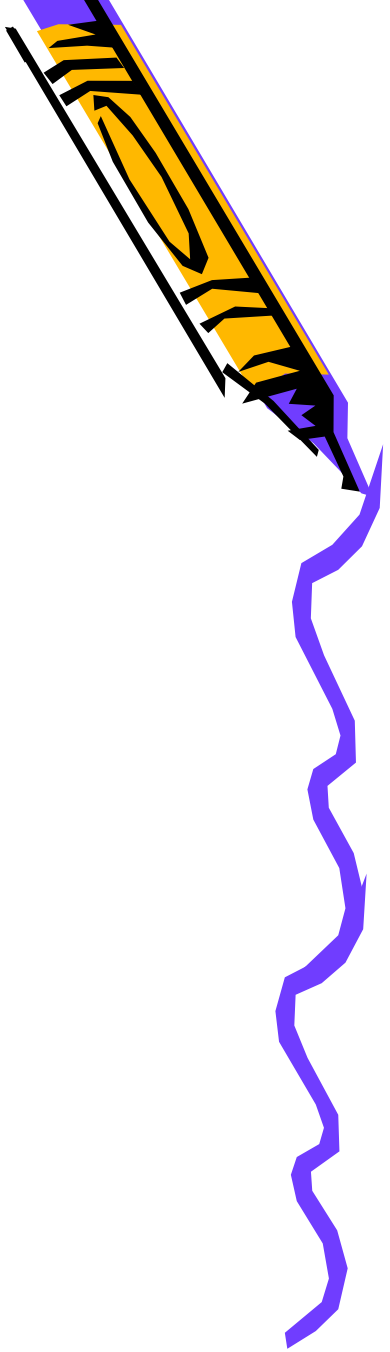

6. Devlet adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:

Türkiye Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan, Fransa, Küba, Arjantin,

Azerbaycan Cumhuriyeti

- 7. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar:

Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist; Hanefilik, Hanefi; Malikilik, Maliki; Protestanlık, Protestan; Katoliklik, Katolik

8. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar:

Allah, Tanrı, Cebrail, Zeus, Oziris, Kibele

9. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar:

Merkür, Neptün, Plüton, Halley, Dünya, Güneş, Ay

Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar.

Güneş'in Dünya'ya uzaklığı 149.600.000 kilometredir.

Bana dünyayı verseler vazgeçmem.

10. Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt, cadde, sokak, semt vb.) büyük harfle başlar:

Asya, Avrupa, Afrika, Amerika;

İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Yakın Doğu; Ankara, İstanbul, Taşkent, Bağdat, Moskova; Turgutlu, Ürgüp, Ahlat; Çayırbağı, Akçaköy; Bahçelievler, Cebeci; Atatürk Bulvarı, Ziya Gökalp Caddesi; Sankiyedim Sokağı, Asmalımescit Sokağı

UYARI

doğu ve *batı* sözleri yön bildirdiğinde küçük olarak yazılır:

Bursa'nın doğusu

Bu sözler düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde ise büyük olarak yazılır:

Batı medeniyeti, Doğu mistisizmi vb.

- Yer adlarında ilk isimden sonra gelen *deniz, nehir, göl, dağ, boğaz* vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar:

Ağrı Dağı, Aral Gölü, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Erciyes Dağı, Fırat Nehri, Tuna Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi, Süveyş Kanalı

Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, bucak, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar:

Konya ili, Etimesgut ilçesi, Taflan köyü

- Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen *mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak* kelimeleri büyük harfle başlar:

Yıldız Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi, Karaköy Meydanı, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Cemal Nadir Sokağı, Fevzi Çakmak Sokağı, İnkılap Sokağı, Reşat Nuri Sokağı

11. *Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt* vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:

Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, İshakpaşa Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Alanya Kalesi, Galata Köprüsü, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Mostar Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi, Bilge Kağan Anıtı

12. *Kurum, kuruluş* ve *kurul* adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Devlet Malzeme Ofisi, Millî Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Lisesi, Anadolu Kulübü, Mavi Köşe Bakkaliyesi, Yeşilay Derneği, Muharip Gaziler Derneği, Emek İnşaat, Bakanlar Kurulu, Danışma Kurulu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

13. *Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge* adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

Medeni Kanun, Borçlar Hukuku (kanun), *Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği*

- Yer bildiren özel isimlerde de kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman, kelime başında büyük harf kullanılır:

Hisar'dan, Boğaz'dan, Bulvar'dan

- Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik vb.ni bildiren kelimeler, belli bir kurum vb. kastedildiğinde büyük harfle başlar:

- Bu yıl **Meclis**, yeni döneme erken başlayacaktır.
- Son aylarda **Kurum**, yazım konusunda yoğun bir çalışma içine girmiştir.
- 2876 sayılı **Kanun** bu yıl yeniden gözden geçiriliyor. Bu madde **Yönetmelik**'in 4'üncü maddesine aykırı düşmektedir.

14. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, müzik vb.) her kelimesi büyük harfle başlar:

Nutuk, Kendi Gök Kubbemiz, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal;

Türk Dili, Varlık;

Resmî Gazete, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Yüzyıl;

Saraydan Kız Kaçırma;

Onuncu Yıl Marşı

- Büyük harflerin kullanıldığı yerlerde bulunan ***ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de*** sözleriyle ***mı, mi, mu, mü*** soru eki küçük harfle yazılır:

2100 sayılı Kanun ve Yönetmelik,

Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı, Turfa mı? Diyorlar ki, Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar, Ya Devlet Başa ya Kuzgun Leşe, Ben de Yazdım

- Bütün harfleri büyük yazılan ifadelerde geçen ***ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de*** sözleriyle ***mı, mi, mu, mü*** soru ekleri de büyük harflerle yazılır:

MAİ VE SİYAH
SUÇ VE CEZA
LEYLA İLE MECNUN
TURFANDA MI, TURFA MI?
DİYORLAR Kİ
YA DEVLET BAŞA YA KUZGUN LEŞE
BEN DE YAZDIM

15. Millî ve dinî bayramlarla bayram niteliği kazanmış günlerin adları büyük harfle başlar:

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Nevruz Bayramı, Anneler Günü, Öğretmenler Günü, 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez

16. Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar:

Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri, İlk Çağ, Yükselme Devri, Millî Edebiyat Dönemi, Servetifünun Dönemi, Tanzimat Dönemi

17. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar:

Türklük, Türkçe, Türkolog, Türkoloji, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Asyalılık, Darvinci, Konyalı, Bursalı, Ankaralı, Malatyalı

Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar:

29 Mayıs 1453 Salı günü, 29 Ekim 1923, 28 Aralık 1982'de göreve başladı.

Lale Festivali ,25 Haziran'da başlayacak.

1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. ***(Atatürk)***

- Belirli bir tarih belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar:

Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar.

Yürütme Kurulu toplantılarını perşembe günleri yaparız.

BİRLEŞİK SÖZLERİN YAZILIŞI

Birleşik sözler belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı yazılır.

Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler

- Birleşik kelimeler aşağıdaki durumlarda bitişik yazılır:

1. Birleşiği oluşturan sözlerinden herhangi birisi **ses düşmesi**ne uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

kaynana (< kayın ana),
kaynata (< kayın ata),
niçin (< ne için),
pazartesi (< pazar ertesi),
sütlaç (< sütlü aş),
birbiri (< biri biri)

2. *et-* ve *ol-* yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

emretmek (emir etmek),
kaybolmak (kayıp olmak),
hissetmek (his etmek),
affetmek (af etmek),
reddetmek (ret etmek)

3. Kelimelerinden her ikisi veya ikincisi birleşme sırasında benzetme yoluyla anlam değişmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

a. Bitki adları:

aslanağzı, civanperçemi, keçiboynuzu, kuşburnu, turnagagası, açıkağız, akkuyruk (çay), *alabaş, altınbaş* (kavun), *altıparmak* (palamut), *beşbıyık* (muşmula), *acemborusu, çobançantası, gelinfeneri, karnıkara* (börülce), *kuşyemi, şeytanarabası, venüsçarığı, yılanyastığı, akşamsefası, camgüzeli, çadıruşağı, gecesefası, ayşekadın* (fasulye), *hafızali* (üzüm), *havvaanaeli, meryemanaeldiveni*

b. Hayvan adları:

danaburnu (böcek), *akbaş* (kuş), *alabacak* (at), *bağrıkara* (kuş), *beşparmak* (deniz hayvanı), *beşpençe* (deniz hayvanı), *çakırkanat* (ördek), *elmabaş* (tepeli dalgıç), *kababurun* (balık), *kamçıkuyruk* (koyun), *kamışkulak* (at), *karabaş*, *karagöz* (balık), *karafatma* (böcek), *kızılkanat* (balık), *sarıkuyruk* (balık), *yeşilbaş* (ördek), *sazkayası* (balık), *sırtıkara* (balık), *şeytaniğnesi*, *yalıçapkını* (kuş), *bozbakkal* (kuş), *bozyürük* (yılan), *karadul* (örümcek), *sarısabır* (bitki)

c. Hastalık adları:

itdirseği
delibaş
karabacak
karataban

ç. Alet ve eşya adları:

balıkgözü (halka), *deveboynu* (boru), *domuzayağı* (çubuk), *domuztırnağı* (kanca), *horozayağı* (burgu), *kargaburnu* (alet), *keçitırnağı* (oyma kalemi), *kedigözü* (lamba), *leylekgagası* (alet), *sıçankuyruğu* (törpü), *baltabaş* (gemi) *gagaburun* (gemi), *kancabaş* (kayık), *adayavrusu* (tekne)

d. Biçim adları:

ayıbacağı (yelken biçimi), *balıksırtı* (desen), *civankaşı* (nakış), *eşeksırtı* (çatı biçimi), *kazkanadı* (oyun), *kırlangıçkuyruğu* (işaret), *koçboynuzu* (işaret), *köpekkuyruğu* (spor), *sıçandişi* (dikiş), *balgümeci* (dikiş), *beşikörtüsü* (çatı biçimi), *turnageçidi* (fırtına)

e. Yiyecek adları:

dilberdudağı (tatlı), *hanımgöbeği* (tatlı), *hanımparmağı* (tatlı), *kadınbudu* (köfte), *kadıngöbeği* (tatlı), *kargabeyni* (yemek), *kedidili* (bisküvi), *tavukgöğsü* (tatlı), *vezirparmağı* (tatlı), *bülbülyuvası* (tatlı), *kuşlokumu* (kurabiye), *alinazik* (kebap)

f. Oyun adları:

beştaş, dokuztaş, üçtaş, dikmetaş

g. Gök cisimlerinin adları:

Altıkardeş (yıldız kümesi), *Arıkovanı* (yıldız kümesi), *Büyükayı* (yıldız kümesi), *Demirkazık* (yıldız), *Küçükayı* (yıldız kümesi), *Kervankıran* (yıldız), *Samanyolu* (yıldız kümesi), *Yedikardeş* (yıldız kümesi)

ğ. Renk adları:

baklaçiçeği, balköpüğü, camgöbeği, devetüyü, fildişi, gülkurusu, kavuniçi, narçiçeği, ördekbaşı, ördekgagası, tavşanağzı, tavşankanı, turnagözü, vapurdumanı, vişneçürüğü, yavruağzı

-a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleriyle **bilmek**, **vermek**, **kalmak**, **durmak**, **gelmek**, **görmek** ve **yazmak** fiilleriyle yapılan tasvirî fiiller bitişik yazılır:

alabildiğine, düşünebilmek, yapabilmek; uyuyakalmak; gidedurmak, yazadurmak; çıkagelmek, olagelmek, süregelmek; düşeyazmak, öleyazmak; alıvermek, gelivermek, gülüvermek, uçuvermek; düşmeyegör, ölmeyegör

Somut olarak yer bildirmeyen *alt*, *üst* ve *üzeri* sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), *şuuraltı; akşamüstü, akşamüzeri, ayaküstü, ayaküzeri, bayramüstü, gerçeküstü, ikindiüstü, olağanüstü, öğleüstü, öğleüzeri, suçüstü, yüzüstü*

10. İki veya daha çok kelimenin birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve lakaplar bitişik yazılır:

Alper, Aydoğdu, Birol, Gülnihal, Gülseren, Gündoğdu, Şenol, Varol; Abasıyanık, Adıvar, Atatürk, Gökalp, Güntekin, İnönü, Karaosmanoğlu, Tanpınar, Yurdakul; Boynueğri Mehmet Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Yirmisekiz Çelebi Mehmet, Yedisekiz Hasan Paşa

11. İki veya daha çok kelimeden oluşmuş Türkçe yer adları bitişik yazılır:

Çanakkale, Gümüşhane;

Acıpayam, Pınarbaşı, Şebinkarahisar; Beşiktaş, Kabataş

- Şehir, kent, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su vb. kelimelerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır:

  Akşehir, Eskişehir, Suşehri, Yenişehir; Atakent, Batıkent, Konutkent, Korukent, Çengelköy, Sarıyer, Yenimahalle; Karabağ, Karadağ, Uludağ; Kocatepe, Tınaztepe; Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz; Acıgöl; Kızılırmak, Yeşilırmak; İncesu, Karasu, Sarısu, Akçay

12. Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında unvan kelimesi sonda ise, gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır:

Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Ertuğrulgazi, Kemalpaşa (ilçesi); Necatibey (Caddesi), Mustafabey (Caddesi)

13. Ara yönler bitişik yazılır:

güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu

14. Bunlardan başka dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler de vardır:

a. *Baş* sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları:

başağırlık, başbakan, başçavuş, başeser, başfiyat, başhekim, başhemşire, başkahraman, başkarakter, başkent, başkomutan, başköşe, başmüfettiş, başöğretmen, başparmak, başpehlivan, başrol, başsavcı, başşehir, başyazar

b. Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki ***başı*** sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları:

aşçıbaşı, binbaşı, çarkçıbaşı, çeribaşı, elebaşı, mehterbaşı, onbaşı, ustabaşı, yüzbaşı

c. *Oğlu, kızı sözleri:*

çapanoğlu, eloğlu, hinoğluhin, elkızı

ç. *Ağa, bey, efendi, hanım, nine* vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler:

ağababa, ağabey, beyefendi, efendibaba, hanımanne, hanımefendi, hacıağa, hıyarağalık, kadınnine, paşababa

d. ***Biraz, birkaç, birkaçı, birtakım, birçok, birçoğu, hiçbir, hiçbiri, herhangi*** belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

UNUTMA!

«şey», hep ayrı yazılır.

3. HAFTA

15 *Ev* kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayınevi

16. *Hane, name, zade* kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

dershane, kahvehane, yazıhane;

beyanname, kanunname, seyahatname, siyasetname;

amcazade, dayızade, teyzezade

- Eczahane, hastahane, pastahane, postahane sözleri kullanımdaki yaygınlık dolayısıyla eczane, hastane, pastane, postane biçiminde yazılmaktadır.

17. Farsça kurala göre oluşturulan isim ve sıfat tamlamaları ile kalıplaşmış biçimler bitişik yazılır:

gayrimenkul, gayrimeşru,
hüsnükuruntu, hüsnüniyet,

18. Arapça kurala göre oluşturulan tamlamalar ve kalıplaşmış biçimler bitişik yazılır:

darülaceze, darüşşafaka, hıfzıssıhha, fevkalade,

19. Müzik makam adları bitişik yazılır:

acembuselik,
hisarbuselik,
muhayyerkürdi

20. Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır:

İçişleri,

Dışişleri,

Genelkurmay,

Yükseköğretim

Madde 18 – 30.4.1992 tarihli ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda ve diğer kanunlarda geçen "Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü" ibaresi, "Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir.

Geçici Madde 1 – 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun bu Kanunla değiştirilen 176 ncı maddesindeki 80 ve 90 gösterge rakamları sırasıyla 1999 yılında 90 ve 100'e 2000 yılından itibaren ise 100 ve 110 'a yükseltilerek uygulanır.

Yazım Kılavuzu'na göre

… Kanunu'nun

… Kanun'da

176'ncı maddesindeki veya **176. maddesindeki**

33'üncü maddedeki veya **33. maddedeki**

DEYİMLERİN
VE
İKİLEMELERİN YAZILIŞI

Deyimlerin Yazılışı

- Deyimler ayrı yazılır:

akıntıya kürek çekmek, çam devirmek, çanak tutmak, gönlünden geçirmek, göz atmak, kulak asmak, kulak vermek, çantada keklik, devede kulak, yağlı kuyruk, yüz görümlüğü

haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi demirlemişti eli kolu bağlıydı ağlıyordu

(A. İlhan)

İkilemelerin Yazılışı

- İkilemeler ayrı yazılır:

  adım adım, ağır ağır, akın akın, allak bullak, aval aval (bakmak), *cır cır* (ötmek), *çeşit çeşit, derin derin, gide gide, güzel güzel, karış karış, kös kös* (dinlemek), *kucak kucak, şıp şıp* (damlamak), *şıpır şıpır, tak tak* (vurmak), *takım takım, tıkır tıkır, yavaş yavaş*

Sarıyer'de balıkçılar denizi çekiyordu
deniz <u>büyük büyük</u> içini çekiyordu

A. İlhan

<u>Ağır ağır</u> çıkacaksın bu merdivenlerden

A. Haşim

Ağları silkeledikçe deniz gelecek eline
<u>pul pul</u>

O. Veli

bata çıka, çoluk çocuk, düşe kalka, eciş bücüş, eğri büğrü, enine boyuna, eski püskü, ev bark, konu komşu, pılı pırtı, salkım saçak, sere serpe, soy sop, süklüm püklüm, yana yakıla, yarım yamalak

m ile yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır:

at mat, çocuk mocuk, dolap molap, kapı mapı, kitap mitap

ve de uyarına gelirse,
tepemde bir de çınar olursa
<u>taş maş</u> da istemez hani...

(N. Hikmet)

İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır:

baş başa, diz dize, el ele, göz göze, iç içe, omuz omuza, yan yana; baştan başa, daldan dala, elden ele, günden güne, içten içe, yıldan yıla; başa baş, bire bir (ölçü), *dişe diş, göze göz, teke tek; ardı ardına, boşu boşuna, günü gününe, peşi peşine, ucu ucuna*

sen rüyasını göreceksin
çığlık çığlığa uyanacaksın

(A. İlhan)

tren düdükleri iç içe giriyorlar
aklımı fikrimi çeliyorlar

(A. İlhan)

Düzeltme İşareti
ŞAPKA ^

Düzeltme işaretinin kullanılması gereken yerler şunlardır:

UZUN OKUTMA

- Yazılışları bir, anlamları ve okunuşları ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için, okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur:

adem (yokluk) âdem (insan);
adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık);
alem (bayrak), âlem (dünya, evren);
alim (her şeyi bilici), âlim (bilgin);
aşık (ayak bileğindeki kemik), âşık (vurgun, tutkun);
hakim (hikmet sahibi), hâkim (yargıç);
hali (pazar yerini), hâli (durumu, vaziyeti);
hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz);
şura (şu yer), şûra (danışma kurulu).

İNCELTME

- Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelime ve eklerle özel adlarda bulunan ince ***g***, ***k*** ünsüzlerinden sonra gelen ***a*** ve ***u*** ünlülerinin üzerine konur:

- dergâh, tezgâh, yadigâr
- dükkân, hikâye, kâğıt, kâr, mahkûm, mekân, sükûn, sükût

NİSPET İ'SİNİN BELİRTME DURUMU VE İYELİK EKİYLE KARIŞMASINI ÖNLEMEK İÇİN KULLANILIR

(Türk) askeri	askerî (okul),
(İslam) dini	dinî (bilgiler),
(fizik) ilmi	ilmî (tartışmalar),
(onun) resmi	resmî (kuruluşlar)
(onun) fikri	fikrî (oluşum)

Askeri Satın Alma Komisyonu

Askerî Satın Alma Komisyonu

Karışmayan durumlar

(deniz) hukuku	hukuki (yaptırım)
(asıl) vatanı	vatani (görev)
(kamu) vicdanı	vicdani (hürriyet)
(Asya'nın) garbı	garbi (Asya)
(Ali'nin) kitabı	kitabi (bilgi)

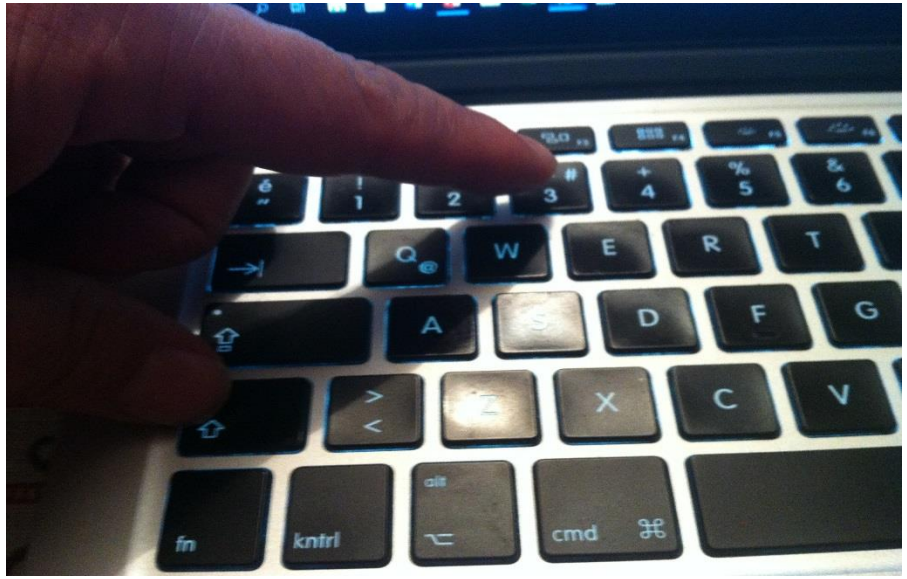

Üst karakter ile 3 tuşuna aynı anda basıp bıraktıktan sonra a, i, u tuşlarından birine bastığınızda

Â

Î

Û

â

î

û

karakterlerini elde edebilirsiniz.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

- İfadeyi daha açık kılmak, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere ***noktalama işaretleri*** kullanılır.

- Noktalama işaretlerinden nokta, virgül, noktalı virgül, iki nokta, üç nokta, soru, ünlem, tırnak işaretleri, ayraç ve kesme ait oldukları kelimelere bitişik olarak yazılır ve kesme dışındaki işaretlerden sonra bir harf boşluğu ara verilir.

Kesme İşareti (')

1. Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır:

a. Kişi adları, soyadlar ve takma adlar:

Atatürk'üm,
Fatih Sultan Mehmet'e,
Muhibbi'nin,
Gül Baba'ya,
Sultan Ana'nın,
Yurdakul'dan,
Kâzım Karabekir'i
Yunus Emre'yi,
Ziya Gökalp'tan,
R. Halit Karay'mış,
A. Cevat Emre'dir,
Namık Kemal'se

- Sonunda ***p, ç, t, k*** ünsüzlerinden biri bulunan *Ahmet, Çelik, Çiçek, Halit, Mehmet, Mesut, Murat, Özbek, Recep, Yiğit, Bosna-Hersek, Gaziantep, Kerkük, Sinop, Tokat, Zonguldak* gibi özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işaretine rağmen *Ahmedi, Çeliği, Çiçeği, Halidi, Mehmedi, Mesudu, Muradı, Özbeği, Recebi, Yiğidi, Bosna-Herseği, Gaziantebi, Kerküğü, Sinobu, Tokadı, Zonguldağı* biçiminde son ses yumuşatılarak **söylenir**.

- Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

b. Millet, boy, oymak adları:

Türk'üm,
Alman'sınız,
İngiliz'den,
Rus'muş

Oğuz'un,
Kazak'a,
Kırgız'ım,
Özbek'e,
Karakeçili'nin,
Hacımusalı'ya

c. Devlet adları:

Türkiye Cumhuriyeti'ni, Osmanlı Devleti'ndeki Meksika'ya

Amerika Birleşik Devletleri'ne, Azerbaycan Cumhuriyeti'nden

ç. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar:

Allah'ın,
Tanrı'ya,
Cebrail'den,
Zeus'u

d. Kıta, deniz, nehir, göl, dağ, boğaz, geçit, yayla; ülke, bölge, il, ilçe, köy, semt, bulvar, cadde, sokak vb. coğrafyayla ilgili yer adları:

Asya'nın, Marmara Denizi'nden, Akdeniz'i, Meriç Nehri'ne, Van Gölü'ne, Ağrı Dağı'nın, Çanakkale Boğazı'nın, Zigana Geçidi'nden, Uzunyayla'ya, Türkiye'dir, İç Anadolu'da, Doğu Anadolu'ya, Ankara'ymış, Sungurlu'ya, Ziya Gökalp Bulvarı'ndan, Yıldız Mahallesi'ne, Taksim Meydanı'ndan, Reşat Nuri Sokağı'na

- Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır:

Hisar'dan

Boğaz'dan

e. Gök bilimiyle ilgili adlar:

Jüpiter'den,
Venüs'ü,
Halley'in,
Merih'e,
Büyükayı'da,
Yedikardeş'ten,
Samanyolu'nda

f. Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. adları:

Dolmabahçe Sarayı'nın,

Çankaya Köşkü'ne,

Sait Halim Paşa Yalısı'ndan,

Ankara Kalesi'nden

Horozlu Han'ın, Galata Köprüsü'nün,

Bilge Kağan Abidesi'nde,

Çanakkale Şehitleri Anıtı'na

g. Kitap, dergi, gazete ve sanat eseri (tablo, heykel, müzik vb.) adları:

Nutuk'ta,
Safahat'tan,
Kiralık Konak'ta,
Sinekli Bakkal'ı,
Hürriyet'te
Resmî Gazete'de,
Onuncu Yıl Marşı'nı,
Yunus Emre Oratoryosu'nu,
Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nü

ğ. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge adları:

Yükseköğretim Kanunu'nun
Millî Eğitim Temel Kanunu'na,
Medeni Kanun'un,
Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü'nde,
Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği'nin

- Belli bir kanun, tüzük, yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan *kanun, tüzük, yönetmelik* sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır:

  Bu Kanun'un 17. maddesinin c bendi... Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre...

Kurum, kuruluş ve kurul adlarına gelen ekler kesmeyle **ayrılmaz**:

Hacettepe Üniversitesinin,

Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne,

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına,

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına,

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığının;

Bakanlar Kurulunun,

Yönetim Kuruluna

RESMÎ YAZILARDA YAZIM KURALLARI

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİNE

REKTÖRLÜĞE
(Beytepe)

REKTÖR YARDIMCILIĞINA
(Sayın Prof. Dr. Adı SOYADI)

GENEL SEKRETERLİĞE

GENEL SEKRETER YARDIMCILIĞINA
(Sayın Adı SOYADI)

DİKKAT!

Muhatapta ***MAKAMINA, KATINA, YÜCE KATINA*** gibi ifadelere yer verilmez!

Ancak gerçek kişilere yazılan yazılarda «sayın» sözü kullanılır:

Muhatabın Gerçek Kişi Olması Durumu:

Sayın Adı SOYADI
Türk Dil Kurumu Başkanı

_____

Sayın Adı SOYADI
Erzurum Mah. 1324. Sokak No: 27/13
06555 Cebeci-Çankaya/ANKARA

Bağlı İdare Örneği:

DEVLET PERSONEL BAŞKANLIĞINA

İlgili İdare Örneği:

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞINA

TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İlişkili İdare Örneği:

KAMU İHALE KURUMU BAŞKANLIĞINA

Gönderilen makam

Konunun son satırından sonra, yazının uzunluğuna göre 2-4 aralık aşağıdan ve kâğıdı ortalayacak biçimde büyük harflerle yazılır.

Yazının gönderildiği yerin belirlenmesine ilişkin diğer hususlar parantez içinde küçük harflerle ikinci satıra yazılır.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA
(Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü)

ANKARA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Kişilere yazılan yazılarda; "Sayın" kelimesi önce yazılır sonra adın ilk harfi büyük diğerleri küçük, soyadının bütün harfleri büyük, unvan var ise başta ilk harfler büyük diğerleri küçük harflerle yazılır.

Sayın Adı SOYADI

Sayın Prof. Dr. Adı SOYADI

Sayın Doç. Dr. Adı SOYADI

İlgide,

“.....tarihli ve .....

sayılı”

ibaresi kullanılır.

Resmî yazılarda metin içinde geçen sayılar rakamla da yazıyla da yazılabilir.

Önemli sayılar, rakam ile yazıldıktan sonra ayraç içerisinde ayrıca yazı ile de gösterilebilir.

Metin içinde veya çizelgelerde üçlü gruplara ayrılarak yazılan büyük sayılarda gruplar arasına nokta **(22.465.660),** sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için ise virgül **(25,33)** kullanılır.

Alt makama yazılan yazılar
"rica ederim",
üst ve aynı düzey makamlara
yazılan yazılar
"arz ederim",
üst ve alt makamlara dağıtımlı
olarak yazılan yazılar
"arz ve rica ederim"
biçiminde bitirilir.

"...saygılarımla rica ederim",
"...hürmetlerimle arz ederim"
ve benzeri sözlere yer verilmez.

Yazıyı imzalayanın adı ilki büyük diğerleri küçük, soyadı büyük harflerle yazılır.

Makam adları
ad ve soyadın altına
küçük harflerle yazılır.

İmza

Adı SOYADI
İdareyi Geliştirme Başkanı

Akademik unvanlar

ismin ön tarafına ilk harfleri büyük diğerleri küçük harflerle ve kısaltılarak yazılır.

İmza

Prof. Dr. A. Halûk ÖZEN
Rektör

Yazıyı makam sahibi yerine yetki devredilen kişi imzaladığında, imzalayanın adı ve soyadı birinci satıra, yetki devredenin makamı;

"Dekan a.",

"Vali a."

veya

"Rektör a."

biçiminde, ikinci satıra, imzalayan makamın unvanı ise üçüncü satıra yazılır.

İmza

Adı

Soyadı

Rektör

a.

Genel Sekreter

İmza

Adı SOYADI

Vali a.

Vali Yardımcısı

Yazı vekâleten imzalandığında, imzalayanın ad ve soyadı birinci satıra,
vekâlet bırakanın makamı "Rektör V." veya "Dekan V." biçiminde, ikinci satıra yazılır.

İmza

Adı SOYADI

Başkan V.

Yazının iki yetkili tarafından imzalanması durumunda üst makam sahibinin adı, soyadı, unvanı ve imzası

İmza

Adı SOYADI

Genel Müdür Yardımcısı

İmza

Adı SOYADI

Genel Müdür

Yazının ikiden fazla yetkili tarafından imzalanması durumunda üst makam sahibinin adı, soyadı, unvanı ve imzası solda olmak üzere yetkililer makam sırasına göre soldan sağa doğru sıralanır.

İmza	İmza	İmza
Adı Soyadı	Adı Soyadı	Adı Soyadı
Genel Müdür	Genel Müdür Yardımcısı	Daire Başkanı

Yazı, Türk Dil Kurumu tarafından

hazırlanan

Yazım Kılavuzu

ile

Türkçe Sözlük

esas alınarak dil bilgisi kurallarına göre

yaşayan Türkçe ile yazılır.

Metinde zorunlu olmadıkça yabancı sözlere yer verilmez ve gereksiz tekrardan kaçınılır.

4. HAFTA

Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle **ayrılmaz**:

Türklük, Türkçe, Müslümanlık, Hacettepeli, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Aydınlı, Konyalı, Bursalı, Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadriler, Türklerin, Türklüğün, Türkleşmekte, Türkçenin, Müslümanlıkta, Hollandalıdan, Hristiyanlıktan, Atatürkçülüğün

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı sözleri ve unvanlara getirilen ekleri ayırmak için konur:

Nihat Bey'e,
Ayşe Hanım'dan,
Mahmut Efendi'ye,
Enver Paşa'ya
Türk Dil Kurumu Başkanı'na

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur:

TBMM'nin

TDK'nin

KYK'nin

YÖK'te

YÖK'ün

BM'de

ABD'de

TV'ye

HÜ'ye, HÜ'de, HÜ'nün

- Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır:

vb.leri, Alm.dan, İng.yi;

cm^3e (santimetre küpe),

m^2ye (metre kareye),

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur:

(f,s,t,k,ç,ş,h,p .....p,ç,t,k)

1985'te, 1453'te

8'inci madde,

2'nci kat; 7,65'lik,

9,65'lik

5. Akım, çağ ve dönem adlarından sonra gelen ekler kesmeyle ayrılır:

Eski Çağ'ın,

Yükselme Dönemi'nin,

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'na

6. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur:

- Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.

Nokta (.)

1. Cümlenin sonuna konur:

Saatler geçtikçe yollara daha mahzun bir ıssızlık çöküyordu.

(Reşat Nuri Güntekin)

2. Bazı kısaltmaların sonuna konur:

Alb. (albay)
Dr. (doktor)
Dr. Öğr. Üyesi
Prof. (profesör)
Cad. (cadde),
Sok. (sokak)

s. (sayfa)
sf. (sıfat)
vb.
Alm. (Almanca)
Ar. (Arapça)
İng. (İngilizce)

BAZI ÖNEMLİ KISALTMALAR

(Bütün kısaltmaların doğru yazılışı için TDK'nin internet sitesine bakabilirsiniz.)
Arama motorunuza «TDK Kısaltmalar» yazınız.
Üniversite adlarının kısaltılışı kendisine özgüdür, TDK Kısaltmalar Dizini'ne bakınız.

AA	Anadolu Ajansı		AR-GE	Araştırma geliştirme		Doç.	Doçent
ABD	Ana bilim dalı		Arş. Gör.	Araştırma Görevlisi		doğ.	Doğum tarihi
age.	Adı geçen eser		BD	Bilim dalı		Dr.	Doktor
agm.	Adı geçen makale		bk.	bakınız		Ens.	Enstitü, enstitüsü
AKM	Atatürk Kültür Merkezi		Böl.	Bölüm		Fak.	Fakülte
AKDTYK	Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu		çev.	Çeviren		K G B D	Yön adları
Ar.	Arapça		dk.	Dakika		GD	Güneydoğu

Gön.	Gönderen	kg	Kilogram	Mah.	Mahalle, Mahkeme
H	Hicri	km	Kilometre	Md.	Müdür, müdürlük, müdürlüğü
haz.	Hazırlayan	KPSS	Kamu Personel Seçme Sınavı	mm	Milimetre
HÜ	Hacettepe Üniversitesi	kr.	Kuruş	MÖ	Milattan önce
Hz.	Hazret	krş.	Karşılaştırınız	MS	Milattan sonra
İng.	İngilizce	m	Metre	Mür.	Müracaat
kal	Kalori	M	Miladi	No.	Numara

Okt.	Okutman		Sok.	Sokak	TR	Türkiye
öl.	Ölüm tarihi		Şb.	Şube	TV	Televizyon
ör.	Örnek		T.	Türkçe	Uzm.	Uzman
S	Sayı		T.C.	Türkiye Cumhuriyeti	vb.	Ve benzeri
s.	Sayfa		tar.	Tarih	vd.	Ve diğerleri
sa.	Saat		tel.	Telefon	vs.	Vesaire
Sn.	Sayın		TL	Türk lirası	Yay.	Yayınları

YKr	Yeni kuruş						
YÖK	Yükseköğretim Kurulu						
Yrd. Doç.	Yardımcı Doçent						
yy.	Yüzyıl						

1.**Uz.** Uzman
2.**Öğr. Pl.** Öğretim Planlamacısı
3.**Çev.** Çevirmen
4.**Okt.** Okutman Lecturer
5.**Öğr. Gör.** Öğretim Görevlisi Lecturer
6.**Öğr. Ü.** Öğretim Üyesi
7.**Arş. Gör.** Araştırma Görevlisi **R. A.** Research Assistant / Research Associate / Research Fellow / Postdoctoral Researcher
8.**Arş. Gör. Dr.** Araştırma Görevlisi Doktor **R. A.** Research Assistant
9.**Yrd. Doç.** Yardımcı Doçent **Asst. Prof.** Assistant Professor
10.**Yrd. Doç. Dr.** Yardımcı Doçent Doktor **Asts. Prof.** Assistant Professor
11.**Dr. Öğr. Üyesi** Doktor Öğretim Üyesi
12.**Doç.** Doçent **Assoc. Prof.** Associate Professor
13.**Doç. Dr.** Doçent Doktor **Assoc. Prof.** Associate Professor
14.**Prof.** Profesör **Prof.** Professor
15.**Prof. Dr.** Profesör Doktor **Prof.** Professor
16.**Ord. Prof. Dr.** Ordinaryüs Profesör

3. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur:

3. (üçüncü)
15. (on beşinci)
II. Mehmet
XIV. Louis

XV. yüzyıl
2. Cadde
20. Sokak
4. Levent

- Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakam-dan sonra nokta konur:

3, 4 ve 7. maddeler…

XII – XIV. yüzyıllar arasında…

4. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

Tren 09.15'te kalktı.

Toplantı 13.00'te başladı.

Tören 17.30'da, hükûmet daireleri kapandıktan yarım saat sonra başlayacaktır.

(Tarık Buğra)

Virgül (,)

1. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:

Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum

(Halide Edip Adıvar)

Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller
Dillenmiş ağızlarda tutuk dilli gönüller

(Faruk Nafiz)

Zindana atılan mahkûmlar gibi titreşerek,
haykırarak geri geri kaçmaya
uğraşıyorduk.

(Hüseyin Rahmi)

2. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Bir varmış, bir yokmuş.

- ***Umduk, bekledik, düşündük.***

  (Yakup Kadri)

- ***Fakat yol otomobillere yasak olduğundan o da herkes gibi tramvaya biner, kimse kendisine dikkat etmez.***

  (Falih Rıfkı)

3. Cümlede özel olarak vurgulanması gereken ögelerden sonra konur:

- ***Binaenaleyh, biz her vasıtadan, yalnız ve ancak, bir noktainazardan istifade ederiz.***

(M. K. Atatürk)

4. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan ögeleri belirtmek için konur:

- ***Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi, koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti.***

(Yakup Kadri)

8. Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren ***hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, başüstüne, öyle, haydi, elbette*** gibi kelimelerden sonra konur:

10. Hitap için kullanılan sözlerden sonra konur:

- *Sayın Başkan,*
- *Sevgili Kardeşim,*
- *Değerli Arkadaşım,*

UYARI

Metin içinde ***ve, veya, yahut*** bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.

UYARI:

Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz:

- ***Hem gider hem ağlar.***
- ***Ne kız verir ne dünürü küstürür.***

UYARI

Metin içinde *-ınca / -ince* anlamında zarf-fiil görevinde kullanılan *mı / mi* ekinden sonra virgül konmaz:

Ben aç yatınca kötü kötü rüyalar görürüm nedense.

(Orhan Kemal)

UYARI

Şart ekinden sonra virgül konmaz.

Gidecekse sen de git.

UYARI

Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.

Konuşup duruyorlardı.

Sen gelmeden o gitti.

Noktalı Virgül (;)

- 1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur:

  Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.

  Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakü.

2. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

- ***Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırmak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.***

- ***At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.***

İki Nokta (:)

1. Kendisinden sonra örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

- ***Millî Edebiyat akımının temsilcilerinden bazıları şunlardır: Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Ali Canip Yöntem.***

2. Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur:

Fikirler de öyledir: Hayatla karşılaşa karşılaşa tanınmaz hâle gelir.

(A. Hamdi Tanpınar)

3. Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur:

Hikmet Efendi: Ey benim sevgili dostum.
Müştak Bey: Daha bitmedi mi?
Hikmet Efendi: Vay, dur bakalım, başlayayım.
Müştak Bey: Amma uzunmuş ha...

(Şinasi)

-Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?
Ziraatçi sayar:
-Yulaf, pancar, nohut, mercimek...

Üç Nokta (...)

1. Tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

- *Güneşin altına uzanmış pencereler, kapılar, parıltılı teller, boyalı elektrik direkleri, otomobiller…*

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.

(Atasözü)

3. Alıntılarda; başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur.

… Türkçenin çekilmediği yerler vatandır…

Yahya Kemal

4. Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur:

Bu dağların ardında yitip gitmek istiyorum. Yitip gitmek…

(Tezer Özlü)

5. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

- Koca Ali... Koca Ali, be!..

(Ömer Seyfettin)

UYARI

Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

Soru İşareti (?)

1. Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna konur:

- Nasıl olur? Nasıl olur? Ağustostayız. Bu zamanda kiraz olur mu?

(Samet Ağaoğlu)

Soru eki ve soru kelimesi kullanılmadan soru amacı taşıyan ezgili söyleyişlerde de soru işareti kullanılır:

-Yabancı mısınız?
-Efendim?
-Yabancı mısınız? İş günü de ondan sordum.

(Yusuf Atılgan)

Gümrükteki memur başını kaldırdı:
— Adınız?

2. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır:

- Yunus Emre (1240?-1320), (Doğum yeri: ?).
- Türk halk felsefesinin, Türk nükteciliğinin ve mizah dehasının büyük mümessili Nasreddin Hoca da (Hâce Nasirüddin) bu asırda yaşamıştır (1208 ?-1284).
- Ankara'dan Konya'ya 1,5 (?) saatte gitmiş.
- 1496 (?) yılında doğan Fuzuli ...

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur:

Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklar'dan mı?

(Yahya Kemâl)

Kısa Çizgi (-)

1. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur.

2. Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır:

- *Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.*

(Ömer Seyfettin)

3. Heceleri göstermek için kullanılır:

a-raş-tır-ma

bi-le-zik

du-ruş-ma

ku-yum-cu-luk

prog-ram

ya-zar-lık

4. Kelimeler arasında "*-den...-a, ve, ile, ila, arasında*" anlamlarını vermek için kullanılır:

Türkçe-Fransızca Sözlük
Aydın-İzmir yolu
Ankara-İstanbul uçak seferleri
Türk-Alman ilişkileri
Ural-Altay dil grubu
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
09.30-10.30
Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması
Manas Destanı'nda soy-dil-din üçgeni
1914-1918 Birinci Dünya Savaşı
2003-2004 öğretim yılı

Tırnak İşareti (“ ”)

1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır:

Ahmet Hamdi Efendi’nin anı defterinde de ***“Karacaoğlan’ın Varsak köyünde dünyaya geldiği”*** *yazılıdır.*

(Cevdet Kudret)

- Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır:

*Komşulardan biri, "**Yeter!**" diye bağırdı.*

(Yusuf Atılgan)

3. Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır:

*Geçenlerde, 1971'de yazdığım **"Yusuf ile Zeliha"** adlı öyküyü eleştirel bir gözle incelerken bir bölümde duraladım:*

(Tomris Uyar)

- Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler, kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın koyu yazılarak veya eğik yazıyla (italik) dizilerek de gösterilebilir:

Cahit Sıtkı'nın ***Şairin Ölümü*** şiirini Yahya Kemâl çok sevmişti.

(Ahmet Hamdi)

Ünlem İşareti (!)

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur:

2. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!

Heeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize:
Geride bekleyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;

(O. Veli)

3. Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:

İsteseymiş bir günde bitirirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş (!).

Uzun Çizgi (—)

- Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır.
- Buna ***konuşma çizgisi*** de denir.

UYARI

Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz:

“Boyatacak ayakkabı var mı? Boyacıyım.”
“Yok.”
“Hükümlü müsün?”
“Evet.” *(Samet Ağaoğlu)*

Eğik Çizgi (/)

1. Bir yazıda kullanılan kelimenin aslında hangi anlamda kullanıldığı ifade etmek için kullanılmaktadır.

Sporda/futbolda oldukça ilerledik.

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur:

Altay Sok.
No. 21/6
Kurtuluş/ANKARA

Ters Eğik Çizgi (\ )

- Bilgisayar yazılımlarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırmak için kullanılır:

```
C:\Dos>MD \Oyun
```

Tek Tırnak İşareti (' ')

- Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır.

"Bir mısraın güzelliği veya sağlamlığı ancak kendisinden önceki ve sonraki mısralarla belli olabilir. Gerçi: 'Varsın gönül aşkınla harap olsun efendim...' gibi bir başına bütün etkisi yaratan mısralar da vardır ama bunların başka mısraları aratmayışı da nihayet iki üç okuyuşu geçmez."

(Salâh Birsel)

Denden İşareti (")

- Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin, söz gruplarının ve sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır:

a. Etken	*fiil*
b. Edilgen	"
c. Dönüşlü	"
ç. İşteş	"

Yay Ayraç ( )

Cümlenin yapısıyla doğrudan doğruya ilgili olmayan açıklamalar için kullanılır:

Anadolu kentlerini, köylerini ***(Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.)*** *gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.*

(Nurullah Ataç)

Köşeli Ayraç [ ]

1. Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır:

- *Halikarnas Balıkçısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.*

KISALTMALAR

- Kısaltma; bir kelime, terim veya özel adın, içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir.

1. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları genellikle her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır:

Büyük harfle yapılan kısaltmalar:

TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi),
TDK (Türk Dil Kurumu),
ABD (Amerika Birleşik Devletleri);
KB (Kutadgu Bilig);
TD (Türk Dili),
TK (Türk Kültürü),
KB (kuzeybatı),

TDED (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi)
B (batı),
D (doğu),
G (güney),
K (kuzey);
GB (güneybatı),
GD (güneydoğu),
KD (kuzeydoğu).

BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi)

İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği)

TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi)

- Gelenekleşmiş olan ***T.C.*** (Türkiye Cumhuriyeti) ve ***T.*** (Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

2. Element ve ölçülerin uluslararası kısaltmaları kabul edilmiştir:

C (karbon)
Ca (kalsiyum)
Fe (demir)
m (metre)
mm (milimetre)
cm (santimetre)
km (kilometre)

g (gram)
kg (kilogram)
l (litre)
hl (hektolitre)
mg (miligram)
m^2 (metre kare) cm^2 (santimetre kare)

Alm. (Almanca),
İng. (İngilizce),
Mah. (Mahalle),
Prof. (Profesör),
Dr. (Doktor),
Av. (Avukat),
Alb. (Albay),
Gen. (General)

is. (isim),
sf. (sıfat),
hzl. (hazırlayan),
çev. (çeviren),
ed. (edebiyat),
fiz. (fizik),
kim. (kimya).

- Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır:

cm'yi

kg'dan

mm'den

kr.un

- Sonunda nokta bulunan kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz.
- Bu tür kısaltmalarda ek, noktadan sonra ve kelimenin okunuşuna uygun olarak yazılır:

Alm.dan

İng.yi

vb.leri

- Tonsuz (sert) ünsüzle biten kısaltmalar, ek aldıkları zaman okunuşta tonsuz ses tonlulaştırılmaz:

RTÜK'e (RTÜĞ'e değil)
TÜBİTAK'ın (TÜBİTAĞ'ın değil)

- Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır:

BDT'ye

TDK'den

THY'de

TRT'den

YTL'nin

- Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır:

ASELSAN'da

BOTAŞ'ın

NATO'dan

UNESCO'ya

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Anlatım Bozuklukları

1. Anlamsal Bozukluklar 2. Yapısal Bozukluklar

Duygu ve düşüncelerimizi karşımızdakine aktarırken kurduğumuz cümlelerin açık ve anlaşılır olması, gereksiz unsurlar taşımaması, çelişkili anlatımlardan uzak olması ve dil bilgisi açısından doğru olması gerekir. Cümlelerimiz bu özellikleri taşımadığında, anlatım bakımından bozuk olur; iletişim tam olarak gerçekleşmez.

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Anlamsal Bozukluklar

- Gereksiz Sözcük Kullanılması
- Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması
- Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması
- Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması
- Deyimin Yanlış Anlamda Kullanılması
- Anlam Belirsizliği
- Mantık ve Sıralama Hatası

Yapısal Bozukluklar

- Özne - Yüklem Uyumsuzluğu
- Eklerle İlgili Yanlışlar
- Öge Eksikliği
- Yüklem Eksikliği
- Tamlama Yanlışları
- Bağlaç Yanlışları

1. Anlamsal (Anlama Dayalı) Anlatım Bozuklukları

1.1. Gereksiz Sözcük Kullanılması

1.1.1. Eş Anlamlı Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

Bari hiç olmazsa sen yanımızda kal.

Yetkililer **hâlâ** bir açıklama yapmadı **henüz**.

Hükümet bu kanunu Meclis'ten **aynen**, **olduğu gibi** geçirmek istiyordu.

Çocuk, **az kalsın**, **neredeyse** merdivenden düşecekti.

1.1.2. Anlamca Birbirini Kapsayan (İçeren) Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

Okula her gün iki kilometre **yaya** yürüyerek giderdi.
Almanya'daki arkadaşımla **karşılıklı** mektuplaşırız.

1.2. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması

Tam **üç yıla yakın bir zaman** insanlık dramı yaşandı burada.

1.3. Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması

Öğretmen, konuyu en **ayrımına** kadar anlatmıştı.

Yaş **<u>geliştikçe</u>** yalnız çevrenizdekilere değil, memleketinize de yardım aşkıyla yanıyorsunuz.

Politika konusunda gençleri **<u>azımsamak</u>** doğru değildir.

1.4. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Yeni okula geldim ki ders zili çaldı.

Çok sınıfta duran öğrencilerin elbette canı sıkılır.

Fizik dalında yapılan yarışmada
ülkemizi **üç** üniversiteli genç temsil edecek.

1.5. Deyimin Yanlış Anlamda Kullanılması

Onun bize yaptığı iyiliklere hep **göz yumduk**.
"Onun bize yaptığı iyiliklere minnettar kaldık."

Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün **etekleri zil çalıyordu**.
Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri tutuştu."

1.6. Anlam Belirsizliği

Okula gitmediğini bugün öğrendim.

"**Onun** okula gitmediğini bugün öğrendim."
ya da
"**Senin** okula gitmediğini bugün öğrendim."
olabilir.

UYARI

Anlam belirsizliği sadece kişi zamirinin kullanılmaması ile ilgili değildir. Anlam belirsizliği noktalama yanlışlığından da kaynaklanabilir.

«Gazeteci bayanın sözlerini dikkatle dinledi.»
cümlesinde anlamca bir belirsizlik vardır.
Çünkü cümlede sözleri dinleyen "gazeteci" mi, yoksa "bayan" mı olduğu belli değildir. Bu belirsizliği "gazeteci" sözünden sonra cümleye virgül (,) getirerek giderebiliriz.

1.7. Mantık ve Sıralama Yanlışlığı (Hatası)

İlk kez gerçekleşen gösteriye katılım rekor düzeydeydi.
Bu cümlede mantık hatası yapılmıştır çünkü ilk kez yapılan bir gösteriye gelen izleyici sayısının, rekor düzeyde olup olmadığı bilinemez.

Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o.
cümlesinde sıralama hatası vardır.
Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor ve üst düzey bir eylemdir
"Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o"

2. Yapısal (Yapıya Dayalı) Anlatım Bozuklukları

2.1. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Ben ve Ayhan buraya daha önce gelmişti.

1. çoğul (biz) 3. tekil (onlar)

cümlesinde özne ile yüklem arasında uyumsuzluk söz konusudur.

Özne 1. çoğul olduğuna göre yüklemin de birinci çoğul olması gerekir:

"Ben ve Ayhan buraya daha önce gelmiştik."

1. çoğul (biz) 1. çoğul (biz)

Bu kural tekil kişiler için olduğu gibi çoğul kişiler için de geçerlidir.

Örnek(ler)

» Ben ve arkadaşlarım burayı seviyoruz.

1. çoğul (biz) 1. çoğul (biz)

» Ben ve o bu sabah İzmir'e gideceğiz.

1. çoğul (biz) 1. çoğul (biz)

» Sen ve kardeşin bu ödevi bitirmelisiniz.

2. çoğul (siz) 2. çoğul (siz)

1.1.2. Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ya da çoğul olabilir. Ancak insan dışındaki varlıkların (hayvan, bitki, kavramlar…) çoğul şekilleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.

Çocuklar bahçede top oynuyorlar.
Öğretmenler, öğrencilerinin iyiliğini ister.

Kuşlar ne de güzel uçuyorlar. (yanlış)
Kuşlar ne de güzel uçuyor. (doğru)

Ağaçlar çiçek açmışlar. (yanlış)
Ağaçlar çiçek açmış. (doğru)

Gözlerim yakını iyi görmüyorlar. (yanlış)
Gözlerim yakını iyi görmüyor. (doğru)

1.1.3. Özne Eksikliği Bakımından Uyumsuzluk

Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça yükselemez.

cümlesinde özne eksikliğinden kaynaklanan bir bozukluk söz konusudur. Bu cümlede özne belirtilmemiş, bu da ifadeyi eksik bırakmıştır. Cümleye özne getirerek bozukluğu giderebiliriz:

"Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça o millet yükselemez."

Bu cümle başka şekilde de düzeltilebilir:
"Bir millet, dili ve edebiyatı hür olmadıkça yükselemez."

2.2. Eklerle İlgili Yanlışlar

Biz okumasını seven bir milletiz.

cümlesinde "okumasını" sözcüğünde iyelik eki gereksiz ve yanlış kullanılmıştır.

Cümlenin doğrusu:
"Biz okumayı seven bir milletiz." olmalıdır.

2.3. Öge Eksikliği

«Ben öğretmenime inanır ve severim.»
cümlesinde "öğretmenime" dolaylı tümlecinin
"inanır ve severim" yüklemlerin
bağlanmak istenmesi
anlatım bozukluğuna yol açmıştır.

"Ben öğretmenime inanırım." olur ama "Ben öğretmenime severim." olmaz.

Bu nedenle ikinci cümleye "nesne" getirilerek bozukluk giderilebilir:
"Öğretmenime inanır, onu severim."

2.4. Yüklem Eksikliği

Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine, ben evime gittim.
cümlesinde "yüklem" eksikliği anlatım bozukluğuna yol açmış.

Her iki cümleyi "gittim" yüklemine bağlayamayız.
"Ben gittim" olur ama "o gittim" olmaz.
Bu nedenle cümledeki yüklem eksikliğini giderirsek
cümle anlamlı hâle gelir:
"Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine gitti, ben evime gittim."

2.5. Tamlama Yanlışları

Özel ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi.
cümlesinde "kamu kuruluşları" ifadesi doğrudur.
Çünkü bu, isim tamlamasıdır.

Ancak "özel" sözcüğü "kuruluşları" tamlananına bağlanamaz.
Çünkü "özel" sözcüğü sıfattır. Bu nedenle "özel kuruluşları" ifadesi yanlıştır.

Cümledeki bozukluğu gidermek için
"özel" sözcüğünden sonra "kuruluşlar" sözü getirilmelidir:
"Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi."

2.6. Bağlaç Yanlışları

Ahmet Bey oğlunu çok seviyor fakat bir dediğini iki etmiyordu.
Bu cümlede "fakat" kullanılması doğru değildir.
"fakat" bağlacı bir olumlu yargıyla bir olumsuz yargıyı birbirine bağlar.
Bu cümlede ise ilk yargı da olumludur.

Bu yüzden "fakat" çıkarılmalı, yerine "ayrıca" bağlacı kullanılmadır:
"Ahmet Bey oğlunu çok seviyor ayrıca bir dediğini iki etmiyordu."

Ben yarın dışarı çıkamam ama evde yapılacak bir sürü işim var.
Bu cümlede "ama" kullanılması doğru değildir.
"Ama" cümleden atılmalı ya da yerine "çünkü" getirilerek şu şekilde kurulmalıdır:
"Ben yarın dışarı çıkamam çünkü evde yapılacak bir sürü işim var."

MESLEK HAYATINIZDA BAŞARILAR, MUTLULUKLAR DİLERİZ.

HOŞÇAKALIN…

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN
Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÇELİK